

Ohjeita sosiaalitoimelle lapsen tai nuoren haastattelemiseksi epäiltäessä väkivaltaa

Haastattelemisen lähtökohdat

Ennen haastattelua on hyvä täsmentää tapaamisen lähtökohta ja mitä hypoteeseja työskentelyn tueksi voidaan muodostaa: Mitkä kaikki asiat voivat vaikuttaa tilanteen taustalla? Mistä kaikesta voi olla kysymys? Mitä tietoa juuri lapselta olisi keskeisintä saada? Kartoitetaanko lisäksi yleisiä olosuhteita / arjen toiminnan huolta, ja onko lapsella edeltävää kertomaa väkivaltaan liittyen? Mitkä kysymykset ovat työskentelylle välttämättömiä?

Lapseen kohdistuvaa väkivaltaa epäiltäessä, konsultoi poliisia ja laatikaa yhteinen suunnitelma (aikooko poliisi kuulla lasta akuutisti, kenelle tieto epäilystä ei saa mennä, miten selvitetään, onko lapsi turvassa). Konsultoi tarvittaessa Lasten oikeuspsykiatrian yksikköä ja kysy ohjeita perheen / lapsen tapaamista varten.

Alle kouluikäisiä haastateltaessa kysymystenasettelussa tulee olla erityisen tarkkana, alle nelivuotiailta on hyvin vaikeaa saada selventävää tietoa väkivaltaepäilyyn.

Haastattelutekniikka

- Keskustele lapsen kanssa rauhallisessa tilanteessa, jossa ei ole läsnä ulkopuolisia aikuisia tai lapsia. Vältä keskustelua leikin lomassa. Tauota keskustelua mahdollisuuksien ja lapsen ikätason mukaan. Etenkin alle kouluikäiset lapset tarvitsevat taukoa keskustelusta keskimäärin vartin välein. Huomioi lisäksi lapsen mahdolliset erityispiirteet tapaamisen suunnittelussa.
- Suosi avoimia, selkeitä ja lyhyitä kysymyksiä. Myös lapsen kertomuksen toistaminen voi tukea kerrontaa.
esim. Kerro siitä lisää. Kerro siitä, kun _____. Mitä sitten tapahtui? Sanoit, että x. Mitä tarkoitat, kun sanot x. Kerro vielä, mitä tapahtui aivan ensimmäiseksi. Mitä muuta voit kertoa siitä? Mihin tilanne päättyi?
- Kysy tarkentavia kysymyksiä vain harkiten (mitä, milloin, kuka) ja pyri välttämään vaihtoehtokysymyksiä. Tapahtumien toistuvuutta voi kuitenkin kysyä esimerkiksi:

"Kerroit, että _____. Onko x tapahtunut tämän yhden kerran vai useamman kerran?"
tai "Onko x tehnyt mitään muuta, mikä olisi tuntunut samalta?"

- Kirjaa tilanteesta erityisen tarkasti lapsen sanatarkat ilmaisut, työntekijän esittämät kysymykset ja välikommentit. Käytä kirjauksessa apuna työparia mahdollisuuksien mukaan.

Lapsen haastatteleminen

Selitä lapselle ikätasoisesti minkä vuoksi lasta on tultu tapaamaan. Lähtökohtaisesti kerro ensin tapaamisen syystä aluksi yleisellä tasolla, kuin kertomalla lapselle yksityiskohtaisesti lastensuojeluilmoituksen sisällöstä. Tämä antaa lapselle mahdollisuuden kertoa asiasta omin sanoin (esimerkiksi jos lasta olisi ymmärretty väärin, haluaisi perua puheensa ym.).

- *Esim. Olen x ja olen sosiaalityöntekijä. Se tarkoittaa, että työtäni on tavata lapsia ja selvittää, miten lapsen asiat ovat ja mitä lapsille kuuluu.*
- *Mitä ajattelet mistä olen tullut tänään juttelemaan kanssasi? Tiedätkö mistä meidän olisi tarkoitus tänään jutella? Mistä tiedät sen? Onko sinulla itselläsi mielessä jotain, mistä haluaisit jutella?*
- *Minulla on mielessä joitain asioita, joita olisi tärkeää sinulta selvittää. (Nuorelle voi esimerkiksi kertoa: meille on tehty lastensuojeluilmoitus liittyen aikuisille esiin tulleisiin asioihin / huolenaiheisiin kotonasi / ym.). Haluaisin kuulla tänään nimenomaan sinun näkökulmasi asioistasi ja ymmärtää mahdollisimman hyvin, miten sinun asiasi ovat. Voit kertoa ihan omin sanoin, niin tarkkaan kuin osaat, ja autan sinua tarvittaessa kysymällä lisää.*

Kartoittaessasi perhetilannetta / arkea:

Kerro sinun perheestäsi. Keiden kanssa asut?

Kerro äidistä / isästä

Mitä teet yleensä kotona äidin / isän kanssa?

Mitä sinä teet yleensä kotona? Mitä äiti / isä tekee yleensä kotona

Kerro tavallisesta arki-illastanne.

Kerro teidän arkirutiineistanne / kotitöistäsi / ruokailutilanteista / säännöistä kotona...

Minkälaista sinun on asua kotona? Miksi?

Mitä tapahtuu, jos tekee jotain, mistä äiti / isä ei tykkää?

Mitä tapahtuu, jos ei tottele äitiä / isää?

Miten teillä kotona riidellään?

Mistä tiedät, jos äiti / isä on vihainen? Mitä silloin tapahtuu?

Mitä silloin tapahtuu, jos äiti ja isä ovat eri mieltä jostain?

Tarkennettaessa lapsen aiempaa kertomaa:

Jos lapsen kertomaan pitää viitata haastattelussa on tärkeää varmistaa, että on tarkasti tiedossa, mitä lapsi on kertonut. Joskus kertomuksiin voi liittyä väärinymmärryksen ja johdattelunkin riski, minkä vuoksi on parasta lähestyä mahdollisimman avoimesti lapsen kertomaa. Jos olisi esimerkiksi tiedossa, että lapsi on kertonut ”Isi löi joskus vyöllä”. Voisi kertomaa lähestyä seuraavalla tavalla, kysymys kerrallaan, antaen lapselle aikaa vastata:

Olen ymmärtänyt, että olisit eilen jutellut Maijalle jotain asioistasi.

Muistatko mitä juttelit? Kerro minulle kaikki mitä muistat.

Ymmärsin, että olitte jutelleet jotain lyömisestä. Kerro minulle siitä lyömisestä.

Ymmärsin, että puhuitte jotain vyöllä lyömisestä. Kerro minulle siitä.

Jos lapsi alkaa kertoa, etene sivulla yksi listatuilla avoimilla kysymyksillä.

Mikäli lapsi on haluton keskusteluun:

Sanot, ettet halua kertoa. Sinun ei ole pakko kertoa omista asioistasi, mutta minun olisi todella tärkeää ymmärtää, miten sinun asiasi todella ovat.

Joskus lapsia voivat jännittää tällaiset tilanteet. Miltä sinusta tuntuu jutella kanssani?

Onko jotain, miten voisit helpottaa juttelua?

Haluaisitko ennemmin kirjoittaa asioistasi?

Onko sinulla muita aikuisia, joille voisit kertoa huolenaiheistasi?

Viimeistään lopuksi on hyvä selvittää lapselta, mitä hän ajatteli keskustelusta ja onko hänellä huolenaiheita kertomiseen liittyen. Lapselle tulisi ikätasoisesti selittää, mitä seuraavaksi tapahtuu, esimerkiksi jos vanhemmat saavat tietää lapsen kertomasta.

Tays Lasten oikeuspsykiatrian yksikkö:

Konsultaatiopuhelin ammattilaisille: ma-to klo 9–15 ja pe klo 9–14, p. 050 5627 886. Konsultaatiossa voimme yhdessä pohtia, mitä on hyvä huomioida lapsen / perheen tapaamisessa. Voimme auttaa esimerkiksi pohtimaan, mitä hypoteeseja asiassa voisi muodostaa tai millaisin kysymyksin edetä asiassa lapsen kanssa keskustellessa.